

Beroerte – drooggevallen rivier. Tekening Femke van der Wijk

MEDIFOOR: SMEEROLIE VOOR BETER MEDISCH BEGRIP

N.J. (NDIDI) OBIHARA
chirurg in opleiding,
Elizabeth-TweeSteden
Ziekenhuis, Nijmegen

Medische informatie begrijpelijk maken met behulp van metaforen en getekende verhalen: dat is de missie van Medifoor. Niet alleen kinderen, ook volwassenen krijgen hierdoor een beter begrip van hun ziekte (en de werking van hun lichaam) blijkt uit het onderzoek dat de pioniers op dit gebied hebben uitgevoerd. En artsen gebruiken minder jargon.

TEKST Marten Dooper

C. (CARLINDE) ROOK
arts-assistente kinderge-
neeskunde, Sint Franciscus
Gasthuis, Rotterdam

Het afweersysteem bestempelen als een 'leger', diabetes als een 'energiecrisis', een (medische) risicofactor als een 'lootje' (voor een ongunstige hoofdprijs) of een anti-lichaamgeneesmiddel conjugaat vergelijken met 'het paard van Troje'; het gebruik van metaforen in de medische wereld is wijd verspreid. Een medifoor gaat echter nog een stapje verder, vertelt Ndidi Obihara die als

chirurg in opleiding is verbonden aan het Elizabeth-TweeSteden Ziekenhuis. 'Een medifoor maakt naast de metafoer zelf ook gebruik van beelden en verhalen. Een medifoor is een kort beeldverhaal dat op basis van een metafoer uitleg geeft over een ziekte, behandeling of een medisch onderzoek. Het doel van de medifoor is ingewikkelde medische informatie voor de patiënt begrijpelijk te maken.'

De kiem voor Medifoor werd een jaar of vijf geleden gelegd toen Obihara bezig was aan haar coschappen. ‘Ik was geïnteresseerd in hoe artsen en patiënten met elkaar communiceren. Het viel me op dat ik de uitleg die artsen aan de patiënten gaven over hun ziekte en behandeling niet altijd heel gemakkelijk te begrijpen vond. Ik dacht, als ik het met mijn medische achtergrond al niet helemaal kan volgen, dan zal het voor de patiënt wel helemaal abracadabra zijn. Maar tot mijn verbazing zeiden de meeste patiënten heel braaf “Ja” op de vraag van de arts of ze de uitleg hadden begrepen. Ik sprak daarover met mijn vader, Charlie Obihara, die als kinderarts al lang in het vak zit. Ik vroeg hem hoe hij dat aanpakte. Hoe maak je kinderen duidelijk wat er met hen aan de hand is en wat een behandeling inhoudt? Hij vertelde dat hij veel gebruikmaakte van metaforen.’ Een ontmoeting met tekenaar en ontwerper Albert Hennipman leidde vervolgens tot het idee van de medifoor. Een succesvolle try-out tijdens een bijeenkomst van de KNMG was de katalysator om het groter aan te pakken. ‘Ik heb vervolgens meegeholpen Medifoor en de bijbehorende website op te zetten. Inmiddels werken we met een team van twaalf mensen, waaronder zes professionele illustratoren, aan het bedenken, uitwerken en testen van mediforen.’

BETER BEGRIP VAN HUN ZIEKTE

Onder hen ook Carlinde Rook, arts-assistent kindergeneeskunde in het Sint Franciscus Gasthuis. ‘In de kindergeneeskunde bevind je je als arts in een speciale situatie als het gaat om de communicatie. Je moet zowel het kind als de ouders/verzorgers kunnen uitlegen wat er aan de hand is en wat de mogelijke behandelingen zijn. Tijdens mijn coschap kindergeneeskunde, dat ik deed bij Charlie Obihara, maakte ik kennis met het gebruik van mediforen bij de communicatie in de kindergeneeskunde. Dat vond ik zo boeiend dat ik mij aansloot bij Medifoor. Zowel voor het ontwikkelen van mediforen als het doen van wetenschappelijk onderzoek. Mijn baan als arts-assistent combineer ik momenteel met het schrijven van een wetenschappelijk artikel over het onderzoek dat ik heb verricht naar het effect van het gebruik van mediforen op het begrip van patiënten en ouders in de kindergeneeskunde. Op basis van dit onderzoek kan ik

voorzichtig zeggen dat het gebruik van een medifoor in de spreekkamer kinderen met astma of met obstipatie – en ook hun ouders – een beter begrip van hun ziekte lijkt te geven dan de standaarduitleg. Een collega heeft iets vergelijkbaars aangetoond voor het gebruik van mediforen bij kinderen met een immuundeficiëntie. Kinderen kunnen aan de hand van de medifoor ook in hun eigen

en jongeren zijn inderdaad een belangrijke doelgroep voor het gebruik van mediforen in de spreekkamer’, beaamt Rook. ‘Maar zij zijn niet de enige bij wie het gebruik ervan nuttig is. Eigenlijk kun je stellen dat iedereen die moeite heeft met het begrijpen van de medische uitleg van een zorgverlener baat kan hebben bij een passende medifoor. Want in deze tijd van “samen beslissen” moet de patiënt

MET EEN MEDIFOOR GEBRUIKEN COASSISTENTEN BIJ HUN UITLEG VEEL MINDER JARGON

omgeving – bijvoorbeeld aan klasgenootjes – beter uitleggen wat er met hun aan de hand is.’ Obihara: ‘Ik onderzoek momenteel in het kader van mijn promotieonderzoek het effect van het gebruik van mediforen bij vaatpatiënten of vaatchirurgische patiënten.’

BRAINSTORMEN

Momenteel zijn er op de website van Medifoor een kleine vijftig mediforen te vinden, in onderwerp variërend van obstipatie (‘poepfile’) tot stamceltherapie (‘nieuwe zaadjes planten’) en van eczeem (‘afbrokkelende muur’) tot hormonen (‘postduiven’). ‘Het ontwikkelen van een nieuwe medifoor begint meestal met een suggestie van een van de medici in het team of een idee dat via onze digitale ideeënbus van buitenaf is aangedragen’, vertelt Obihara. ‘Samen met de illustratoren en een communicatie-expert bespreken we de metaforen en brainstormen we over hoe je het verhaal het best kunt visualiseren. Dat leidt via een eerste schets, commentaren daarop, een volgende schets, enzovoort, uiteindelijk tot een nieuwe medifoor. Dat lijkt simpel, maar het kost vaak veel meer tijd dan je vooraf denkt. Je moet er goed over nadenken en ook daadwerkelijk testen of de medifoor voldoet aan de doelstelling: het verduidelijken van de medische uitleg. Soms moeten we constateren dat dit niet het geval is; dan werken we de medifoor niet verder uit.’

OOK IN MEDISCH ONDERWIJS

Zoals gezegd, vinden de mediforen hun oorsprong in de kindergeneeskunde. ‘Kinderen

eerst goed kunnen begrijpen waarover hij of zij moet beslissen.’ ‘Daarnaast zijn mediforen ook heel goed toe te passen in het medisch onderwijs’, vult Obihara aan. ‘Zo heb ik in een kleine studie coassistenten uitleg laten geven over astma aan een fictieve patiënt. Als ik ze daarbij een medifoor liet gebruiken, bleken ze veel minder jargon te gebruiken dan wanneer ik ze de uitleg liet geven aan de hand van een standaard anatomisch plaatje van de longen. Daardoor werd de uitleg een stuk begrijpelijker voor de patiënt. We willen nog verder uitzoeken in hoeverre het gebruik van mediforen artsen al in de opleiding kan leren begrijpelijke uitleg te geven aan de patiënten.’

ABONNEMENT NEMEN

De website van Medifoor omvat momenteel een kleine vijftig mediforen. Obihara: ‘Vooralsnog mag iedereen die dat wil deze metaforen gratis gebruiken. We betalen de illustratoren voor hun werk uit enkele subsidies die we hebben binnengehaald. We denken momenteel na hoe we in de toekomst financieel op eigen benen kunnen staan zodat het ontwikkelen van meer mediforen niet afhankelijk blijft van nieuwe subsidies. Daarbij denken we aan een systeem waarbij een organisatie of instelling een abonnement kan nemen op het gebruik van de mediforen. We streven erna uiteindelijk voor elk specialisme een verzameling mediforen aan te kunnen bieden die de zorgverleners tijdens hun gesprek met de patiënt kunnen aanklikken en gebruiken.’ ■

Zie ook: <http://medifoor.nl>